

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมหรือด้านอื่นๆ มนุษย์เป็นพลังเป็นจักรกลอันสำคัญที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นในสังคมทั้งในทางที่เสริมสร้างสังคมและบันทึกสังคม ในแง่ของการเสริมสร้างอาจกล่าวได้ว่า กำลังคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เพราะประเทศชาติประกอบด้วยประชากร คุณภาพของประชากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญของชาติ (มยุรี, 2520) และการจัดการศึกษาก็มีความสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างคุณภาพของประชากรให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ อันเป็นการพัฒนากำลังคนให้มีประสิทธิภาพตามความต้องการของประเทศต่อไป

ในการจัดการศึกษานั้น ถ้าจะมุ่งจัดการศึกษาเพียงให้คนส่วนใหญ่อ่านออกเขียนได้ก็คงไม่เป็นกำลังในความก้าวหน้าส่วนบุคคล หรือแม้ในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2523) เพราะวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการให้การศึกษา คือ การพัฒนาปัญญา ความคิด และเสริมสร้างสิ่งที่ดีมีคุณค่า และการศึกษายังมุ่งที่จะสร้างคนให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นกำลังของชาติ (สิปปนนท์, 2514) เพราะเชื่อว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดของอารยประเทศทุกประเทศ (ประสาน, 2526) หากประเทศใดมีพลเมืองที่มีคุณภาพประเทศนั้นจะทำอะไรย่อมบังเกิดผลสำเร็จ (ภิญโญ, 2524) และหากประเทศใดปราศจากพลเมืองที่มีคุณภาพแล้วแม้ประเทศนั้นจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใดก็ยังไม่สามารถทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นประโยชน์ในการสร้างความก้าวหน้าต่อสังคมและประเทศชาติได้

ประชากรของประเทศจะมีคุณภาพได้ต้องได้รับการศึกษาที่ดี การศึกษา และการเรียนรู้จะดีได้ต้องมาจากระบบการเรียนการสอนที่ดี การเรียนการสอนจะดี และมีคุณภาพนั้นต้องอาศัย "ครู" เพราะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง และเป็นตัวจักรสำคัญต่อการจัดระบบ และการดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้องและเป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อจะได้เป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ให้เจริญ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมและสร้างครูให้มีคุณภาพ (บุญถิ่น และรัตนา, 2517)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งของประเทศที่ผลิตครูระดับปริญญา ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2511 รับนักศึกษารุ่นแรกสาขามัธยมศึกษา (การสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์) จำนวน 100 คน และสำเร็จการศึกษารุ่นแรก 42 คน ต่อมารับนักศึกษารุ่นอื่นๆเพิ่มขึ้น ได้แก่ สาขาการประถมศึกษา สาขานิติศาสตร์ สาขาสอนสังคมศึกษา สาขาศิลปศึกษา และรับนักศึกษาระดับปริญญาโทด้วย (วิชาการ, 2534)

สาขามัธยมศึกษาเป็นสาขาที่รับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์ และในการเรียนของนักศึกษสาขามัศึกษานั้น จะต้องเรียนรายวิชาจากหลายคณะด้วยกัน เช่น คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะเทคโนโลยี จากการสำรวจถึงระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์สาขามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 246 คน ในปีการศึกษา 2535 ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษสาขามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2535

ชั้นปีที่	จำนวนนักศึกษา (ร้อยละ)				
	เกรดเฉลี่ย	0.00-0.99	1.00-1.99	2.00-2.99	3.00-4.00
1	-	-	34(44.16)	42(54.54)	1(1.30)
2	-	7(23.33)	13(43.33)	9(30.00)	1(0.34)
3	-	-	10(17.25)	47(81.03)	1(1.72)
4	-	-	21(25.93)	59(72.84)	1(1.23)

ที่มา : งานบริการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ มีนักศึกษาที่ได้เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 อยู่เป็นจำนวนมาก (จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55) และมีนักศึกษาที่ได้เกรดเฉลี่ยอยู่

ในชั้นดีเป็นจำนวนน้อยมาก (จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.62)

นอกจากนั้น ยังพบปัญหาที่สำคัญอื่นๆ อีก คือ นักศึกษาเรียนไม่สำเร็จตามระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ ที่สำรวจพบในต้นปีการศึกษา 2536 มีจำนวน 61 คน และจากสถิติจำนวนนักศึกษาที่ลาออกและตกลอกของสาขาการมัธยมศึกษาแต่ละชั้นปีเป็นดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนนักศึกษาที่ลาออกและตกลอกของนักศึกษาสาขาการมัธยมศึกษา จำแนกตามรหัส

รหัส	จำนวนทั้งหมด	ลาออก (ร้อยละ)	ตกลอก (ร้อยละ)
35	98	30 (30.61)	-
34	73	35 (47.95)	-
33	105	29 (27.62)	4 (3.81)
32	106	20 (18.86)	8 (7.55)

ที่มา : งานบริการการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่ามีความถี่ของนักศึกษาสาขาการมัธยมศึกษาที่ลาออก และตกลอกเป็นจำนวนมาก

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมให้สถาบันได้ผลิตครูที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณภาพ เพื่อเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

จากการศึกษาองค์ประกอบทั่วไป ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักการศึกษาหลายท่านเป็นดังนี้

Perscott (1961) ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ได้สรุปถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามี 6 ประการ คือ องค์ประกอบด้านร่างกาย ได้แก่ สุขภาพร่างกาย อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย องค์ประกอบ

ด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร และความสัมพันธ์ในครอบครัว องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน องค์ประกอบด้านการพัฒนาตนเอง ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคิด และแรงจูงใจ องค์ประกอบด้านการปรับตัว และองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

Klausmeir (1961) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่เป็นตัวกำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน คุณลักษณะทางกายภาพ และคุณลักษณะของผู้เรียน โดยคุณลักษณะของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดที่อธิบายถึงประสิทธิภาพทางการเรียน ซึ่งองค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้เรียนประกอบด้วยความพร้อมทางสมอง ได้แก่ ความสามารถด้านสติปัญญา ด้านความรู้ความคิด รวมทั้งพื้นฐานความรู้เดิม ความพร้อมทางกายภาพ ได้แก่ ความสามารถทางด้านทักษะ รวมทั้งสุขภาพ และความพร้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ความสนใจ ทักษะคิด ค่านิยม บุคลิกภาพ เพศ อายุ ภูมิหลังทางครอบครัวและสังคม

Maddox (1963) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวประมาณร้อยละ 50-60 ขึ้นอยู่กับความพยายาม ความขยัน วิธีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพร้อยละ 30-40 นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับโอกาสและองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมอื่นๆ อีก ร้อยละ 10-15

Bloom (1976) ได้ศึกษา และเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียน (Theory of school learning) โดยกล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว คือ พฤติกรรมด้านความรู้ก่อนเรียน (Cognitive entry behavior) หมายถึง การเรียนรู้ที่จำเป็น และมีมาก่อนการเรียนเรื่องนั้นๆ ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนขั้นต่อไป ได้แก่ ความถนัด และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน โดยพฤติกรรมด้านความรู้จะอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ประมาณร้อยละ 49 ($r=.70$) ตัวแปรที่สอง คือ พฤติกรรมด้านจิตพิสัยก่อนเรียน (Affective entry behavior) หมายถึง แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความสนใจ ทักษะคิดที่มีต่อวิชาที่เรียนและโรงเรียน และระบบการเรียน โดยพฤติกรรมด้านจิตพิสัย อธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ประมาณร้อยละ 25 ($r=.50$) ตัวแปรที่สาม คือ คุณภาพของการสอน (Quality of instruction) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสอนกับนักเรียน ประกอบด้วย การชี้แนะของครู การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเสริมแรง การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ของผู้เรียนให้ถูกต้อง ซึ่งคุณภาพการสอนอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนได้ประมาณร้อยละ 25 ($r=.50$)

พฤติกรรมด้านความรู้และพฤติกรรมด้านจิตพิสัยก่อนเรียน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ประมาณร้อยละ 60 ถ้ารวมคุณภาพการสอนด้วยจะอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่าร้อยละ 80 และเมื่ออยู่ในสภาพที่เหมาะสมทุกประการแล้ว ตัวแปรทั้งสามด้านนี้จะสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดได้ถึงร้อยละ 90

ส่วนแบบจำลองของผลการเรียนในประเทศไทยนั้น ได้มีผู้ศึกษาไว้หลายคนดังพอสรุปได้ดังนี้

บุญชม (2524) ได้ศึกษาแบบจำลองของผลการเรียนในโรงเรียนโดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) โดยใช้ผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษาเป็นเกณฑ์พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้รับอิทธิพลโดยตรงจากเวลาที่ใช้ในการเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คุณภาพของการสอน อัตมโนทัศน์ และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งโดยตรงและทางอ้อม คือ ความรู้พื้นฐานเดิม และความถนัด

เนืงู (2530) ได้ศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในครอบครัว ลักษณะของนักเรียน และลักษณะของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถเชิงเหตุผล นิสัยในการเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ อัตมโนทัศน์ ผลสัมฤทธิ์เดิม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทักษะคติต่อวิทยาศาสตร์ คุณภาพการสอน และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ ประสิทธิภาพในการสอน บรรยากาศทางปัญญาในครอบครัว และบรรยากาศทางอารมณ์ในครอบครัว

ฉวีวรรณ (2531) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบด้านภูมิหลังด้านสภาพแวดล้อมทางบ้าน และด้านการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงทางบวก คือ เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่ม ความต้องการในการสอบคัดเลือกใหม่ ความรู้เดิม นิสัยในการเรียน และความสัมพันธ์ในครอบครัว ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงทางลบ คือ เวลาที่ใช้ทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัย ความพร้อมด้านสภาพการเรียนการสอนของคณะ ตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมคือ อันดับการเลือกคณะที่ศึกษา พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ ลักษณะของอาจารย์ รายได้ของครอบครัว อาชีพบิดา อาชีพมารดา ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา สถานภาพการจบ

มัธยมศึกษาตอนปลาย คำนึงต่ออาชีพนักวิทยาศาสตร์ และตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ความพร้อมด้านสภาพการเรียนรู้การสอนของคณะ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้เดิม นิสัยในการเรียน

วิมลรัตน์ (2533) ได้ศึกษาแบบจำลองผลการเรียนโปรแกรมวิชาบริหารธุรกิจในวิทยาลัยครูนครสวรรค์ โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบริหารธุรกิจเป็นเกณฑ์ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความถนัดด้านภาษา ตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความรู้พื้นฐานเดิม ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อม คือ อคติในทัศน

และจากการศึกษานำร่องของผู้วิจัย โดยการสอบถาม และสัมภาษณ์กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2535 ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 24 คน เพื่อสำรวจหาตัวแปรอิสระที่น่าจะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความคาดหวังของพ่อแม่ ความรู้พื้นฐานเดิม ทัศนคติต่อวิชาชีพครู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน

จากข้อค้นพบ และงานวิจัยที่ได้ศึกษามาที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงเลือกเอาตัวแปรที่สำคัญซึ่งคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยพิจารณาจากผลการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี และจากการศึกษานำร่อง พอสรุปได้ว่า น่าจะประกอบด้วยองค์ประกอบด้านคุณลักษณะของนักศึกษา และองค์ประกอบด้านครอบครัว ซึ่งองค์ประกอบด้านคุณลักษณะนักศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรด้านความรู้พื้นฐานเดิม ทัศนคติต่อวิชาชีพครู เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน และ องค์ประกอบด้านครอบครัว ประกอบด้วย ตัวแปรด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และความคาดหวังของบิดามารดา

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ(Causal model) ระหว่างตัวแปรสาเหตุ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.2.2 เพื่อศึกษากลุ่มของตัวแปรอิสระที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีที่สุด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent variables) คือ ตัวแปรที่นำมาศึกษาในรูปที่เป็นสาเหตุ ประกอบด้วย

ก. องค์ประกอบด้านคุณลักษณะของนักศึกษา ได้แก่

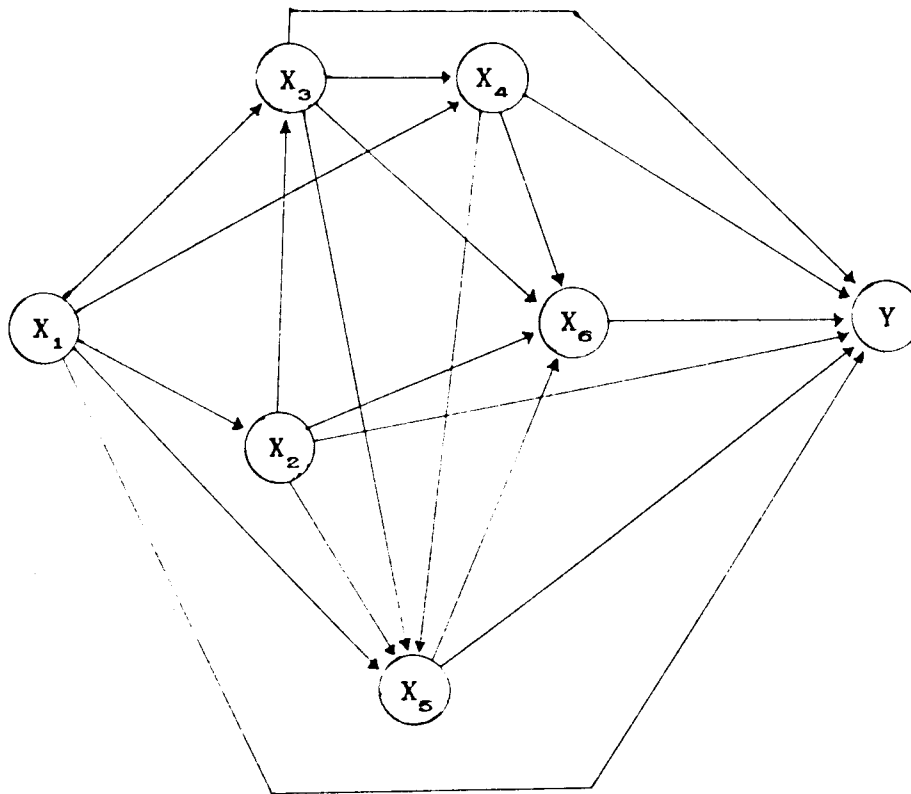
- (1) ความรู้พื้นฐานเดิม
- (2) ทักษะคิดต่อวิชาชั้นครู
- (3) เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม
- (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- (5) นิสัยในการเรียน

ข. องค์ประกอบด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ตัวแปรที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับการศึกษาค้างนี้ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์

1.4 สมมติฐานการวิจัย

โดยอาศัยแนวความคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยต่างๆ และจากการศึกษานำร่องเพื่อสำรวจตัวแปรที่น่าจะมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแบบจำลองของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ตั้งแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ในคณะศึกษาศาสตร์ที่ผู้วิจัยเสนอ

จากแผนภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผู้วิจัยเสนอมีลักษณะดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ (Y) ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความสัมพันธ์ในครอบครัว (X_1) ความรู้พื้นฐานเดิม (X_2) ทักษะคิดต่อวิชาชีนครู (X_3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_4) นิสัยในการเรียน (X_5) และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม (X_6)

ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน ความรู้พื้นฐานเดิม ทักษะคิดต่อวิชาชีนครู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน

ความรู้พื้นฐานเดิมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทักษะคิดต่อวิชาชีนครู นิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

ทักษะคิดต่อวิชาชีนครูมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

นิสัยในการเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์

เหตุผลที่ตั้งสมมติฐานตามแผนภาพที่ 1 ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่างๆ ผู้วิจัยได้อธิบายเหตุผลดังนี้ คือ

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อมและลักษณะของความผูกพันภายในครอบครัว ครอบครัวที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี เอาใจใส่ในกิจกรรมของลูก ชื่นชมในความสำเร็จของลูก เป็นเพื่อนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี และปลูกฝังลักษณะนิสัย ทักษะ และพฤติกรรมที่ดีให้แก่ลูก จะทำให้ลูกเป็นคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง (ดวงเดือน, 2530) และก่อให้เกิดลักษณะนิสัย ทักษะ และบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเรียน และความสำเร็จของชีวิตในภายภาคหน้า (สุนทร, 2530) จากการศึกษาของ Morrow and Wilson (1962) อรพินทร์ (2522) และฉวีวรรณ (2531) ต่างก็พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีความสัมพันธ์กับความรู้พื้นฐานเดิมด้วย ดังนั้น ความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน ความรู้พื้นฐานเดิม ทักษะต่อวิชาชีวเคมี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน

ความรู้พื้นฐานเดิมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเชื่อว่าความรู้พื้นฐานเดิมเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้เรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น (Bloom, 1976) และเป็นตัวแปรที่ดีในการพยากรณ์ความสำเร็จในการเรียน ในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของหลักสูตรในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โปรแกรมวิทยาศาสตร์มีความต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกันมากกับเนื้อหาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาสาขาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ (ลิปพนนท์, 2527) ความรู้ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงเป็นพื้นฐานในการเรียนเนื้อหาที่สูงขึ้นในระดับอุดมศึกษา จากการศึกษาของ Baird (1969) Ghasemepur (1978)

จิตราภา (2522) จันทร (2528) ประยูร (2529) และฉวีวรรณ (2531) ต่างพบว่า ความรู้พื้นฐานเดิมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการสำรวจและสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสูงด้วย ดังนั้นความรู้พื้นฐานเดิมจึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทัศนคติต่อวิชาชีพครู นิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

ทัศนคติ เป็นสภาพทางจิตที่มีอิทธิพลต่อความคิด และการกระทำของบุคคล เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางให้ทราบล่วงหน้า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดๆ แล้ว บุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นๆ ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง (ไพบูลย์, 2517) และทัศนคติต่อวิชาชีพก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ และภารกิจในอาชีพนั้นๆ ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ทั้งนี้เพราะ ทัศนคติต่อวิชาชีพเป็นแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดความรู้สึกริเริ่มพอใจ ความสนใจ ความมีใจรักต่อวิชาชีพนั้นๆ และทัศนคดียังมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย (นิยม, 2524) จากการศึกษาของ วรณวิภา (2525) และศักดา (2533) พบว่า ทัศนคติต่อวิชาชีพครูมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการสอบถาม และสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า เป็นคนที่มีความรัก และศรัทธาต่อวิชาชีพครู ดังนั้น ทัศนคติต่อวิชาชีพครูจึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

แรงจูงใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เพราะแรงจูงใจ คือ สภาพภายในจิตใจของบุคคลที่กระตุ้นนำทางให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมาย แรงจูงใจของบุคคลนั้นแบ่งออกได้หลายประเภท สำหรับแรงจูงใจที่มีส่วนสัมพันธ์ในการกระตุ้นให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเสมอ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (นีออน, 2523) การที่เด็กจะเป็นคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สิ่งหนึ่งที่เป็นสาเหตุ คือ สภาพแวดล้อมทางบ้าน จากการศึกษาพบว่า พ่อแม่ของเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีอิทธิพลทำให้เด็กกลายเป็นคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตามไปด้วย และทำให้เด็กเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยชอบแข่งขัน ชอบเข้าร่วมกิจกรรม มีความพอใจในการแก้ปัญหาต่างๆ มีลักษณะต่อสู้และมีความสามารถ มีความพากเพียรพยายามที่จะฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ (พรณี, 2522) จากการศึกษาของ McClelland (อ้างถึงในสุชาติ, 2524) ราไพพิย์ (2522) ฉันทนา (2522) และวิมลรัตน์ (2533) ต่างพบว่า

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็พบว่า เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ต้องการที่จะเรียนให้สำเร็จโดยเร็ว และเรียนให้ได้เกรดที่ดี ดังนั้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านนิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

การศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญมาก Maddox (1963) กล่าวว่า นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงก็อาจประสบความสำเร็จในการเรียนได้ เพราะทำงานไม่เพียงพอหรือไม่ได้เรียนรู้วิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และพบว่าผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับนิสัยในการเรียนที่ดีประมาณร้อยละ 30-40 ทั้งนี้เพราะนิสัยในการเรียนจะบ่งบอกถึงลักษณะวิธีการทำงาน การใช้เวลา ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ และการวางแผนการเรียน นิสัยในการเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการเรียน จากการศึกษาของ Brown and Holtzman (1956) สุวิมล (2523) วัลลภา (2526) จริยาและคณะ (2526) สุรทิน (2531) และฉวีวรรณ (2531) ต่างพบว่า นิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ก็พบว่า เป็นคนที่รู้จักวางแผนในการเรียน วางแผนในการทำงานและการอ่านหนังสือ ดังนั้น นิสัยในการเรียนจึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

เนื้อหาวิชาที่เรียนในคณะศึกษาศาสตร์มีเป็นจำนวนมาก และในการเรียนนักศึกษาจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง การเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ นักศึกษาจะต้องนำความรู้ที่เรียนจากห้องเรียนมาศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองเป็นอย่างมาก และวิธีการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองถือว่าเป็นวิธีการเรียนที่สำคัญมากสำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย หลักสูตรการเรียนของทุกวิชาในมหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดเวลาที่นักศึกษาจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมาให้ เช่น วิชาบรรยาย 1 ชั่วโมง นักศึกษาต้องค้นคว้าเพิ่มเติมอีก 3 ชั่วโมง ดังนั้น เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของการศึกษาในมหาวิทยาลัย เพราะการใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมย่อมทำให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเป็นอย่างดี จากการศึกษาของ Montgomery (1969) บุญชม (2524) และฉวีวรรณ (2531) ต่างพบว่า เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน ดังนั้น เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมจึงน่าจะมีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ลงทะเบียน และกำลังศึกษาในปีการศึกษา 2536

1.5.2 ตัวแปรอิสระ หมายถึง ตัวแปรที่นำมาศึกษาในรูปที่เป็นสาเหตุ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้พื้นฐานเดิม ทักษะคิดต่อวิชาชีวะครู แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม

1.5.3 ตัวแปรตาม หมายถึง ตัวแปรที่นำมาศึกษาในรูปที่เป็นเกณฑ์ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในคณะศึกษาศาสตร์

1.5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536

1.5.5 ทักษะคิดต่อวิชาชีวะครู หมายถึง ระบบของความคิด ความรู้สึกและแนวโน้มทางพฤติกรรมที่มีต่อวิชาชีวะครู วัดได้ด้วยแบบวัดทักษะคิดต่อวิชาชีวะครูของ ประจักษ์ พรหมนิทกุล

1.5.6 ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความผูกพันรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว ความคาดหวังและความเอาใจใส่ในการเรียนของพ่อแม่ที่มีต่อลูก วัดได้ด้วย แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทางบ้านที่ปรับปรุงจากแบบสอบถามของ อรพันธ์ ชูชม

1.5.7 ความรู้พื้นฐานเดิม หมายถึง เกรดเฉลี่ยสะสมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า

1.5.8 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมด้านการเรียนวิชาชีวะครูให้สำเร็จ ต้องการที่จะเอาชนะ ต้องการความสำเร็จ หรือทำให้เหนือกว่าบุคคลอื่น วัดได้ด้วยแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ปรับปรุงจากแบบวัดของ วิมลรัตน์ คล้ายเนียม

1.5.9 นิสัยในการเรียน หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมในการเรียนที่นักศึกษาได้ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การหลีกเลี่ยงผิดเวลา และวิธีการทำงาน วัดได้ด้วยแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนระดับอุดมศึกษาของ สุจิตร์ ศิริวิรัตน์

1.5.10 เวลาที่ใช้ในการศึกษาเพิ่มเติม หมายถึง เวลาที่นักศึกษารับรู้ว่าคุณเองได้ใช้อย่างจริงจังในการเรียน การทบทวนบทเรียน หรือทำงานที่เกี่ยวกับการเรียน นอกเหนือ

จากการเรียนในชั้นเรียน ทั้งที่บ้าน และที่มหาวิทยาลัย วัดเป็นชั่วโมงต่อวัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

1.6.1 ได้ทราบกลุ่มของตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.6.2 ได้ทราบแบบจำลองเส้นทาง (Path model) ของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1.6.3 เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง และนักศึกษา ที่จะได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งจะ เป็นแนวทางให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียน และเป็นครูที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

1.6.4 เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยถึงอิทธิพลขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับอื่นๆ ต่อไป